

De honderd dagen van het VEV

Olivier De Cock

Sevi-stafmedewerker

Het Vlaams Economisch Verbond (VEV), patroonheilige van het Vlaamse ondernemersvolkje, doet sinds mei 1994 verwoede pogingen om het maatschappelijk debat over het Strategisch Plan [1] voor Vlaanderen (SPV) te domineren. Ze ziet het groots. Het VEV nodigt iedereen uit om mee na te denken over de toekomst van Vlaanderen. Op deze kruisvaart dicht ze zichzelf alvast de voortrekkersrol toe. Voorlopige eindbestemming zijn de verkiezingen dit jaar.

Het VEV op zoek

In *Op zoek naar groei* [2] heeft het VEV in samenspraak met het studiebureau McKinsey & Co [3] een boekje open gedaan over de oorzaken van de slabakkende economie in Vlaanderen. De concurrentiekracht sputtert, nieuwe jobs laten op zich wachten en de overheid draait vierkant. De oorzaken van deze maatschappelijke malaise laten zich volgens het VEV vatten in een eenvoudige triade. Het economisch weefsel is verouderd en nieuwe impulsen zijn er slechts met mondjesmaat. De arbeidsmarkt is verstard waardoor groei zich niet vertaalt in jobs. De overheid legt een veel te groot beslag op de maatschappelijke welvaart zonder dat hier evenredige prestaties tegenover staan. Voor zover de diagnose.

Maar daar laat het VEV het niet bij. In oktober 1994 organiseerde het VEV een mega-congres waarop ze haar diagnose toetste aan de 'brede' publieke opinie. Niet dat Jan modaal in de zaal zat, uiteraard. Hun strikte timing indachtig werden de bevindingen van de voorbereidende commissies en de toetsing aan het congres gebundeld onder de meeslepende titel *Op weg naar groei, Strategisch Plan voor Vlaanderen (fase 2)* [4]. In dit tweede rapport stippelt het VEV de oplossingen uit die ons uit het Vlaamse moeras zouden moeten hijsen.

Met dit rapport gaan ze nu nog eens 100 dagen de boer op om dan op 3 mei 1995, een jaar na het startsein van haar kruisvaart, opnieuw een groots congres te houden waarop ze zullen oren dat ze dé uitweg uit de Vlaamse impasse hebben gevonden. Kwestie van de komende regeringsonderhandelaars de enig mogelijke ware weg voor te leggen.

Herauten, éénogen, messenslijpers en vaandel-dragers

Wanneer we de wapens inspecteren die de VEV-herauten op hun kruisvaart omgorden en de kleuren en emblemen die ze in hun vaandel dragen, dan blijkt al vlug welke 'nieuwe maatschappijvisie' op hun netvlies weerspiegeld staat. Vlaanderen heeft nood aan een 'nieuw economisch programma', aldus het Verbond. Een NEP dus, om het verouderde economisch weefsel nieuw leven in te blazen. Waar en wanneer hebben we dit nog gehoord? In dit programma moet het Vlaamse ondernemerschap het heft in eigen handen krijgen. Krijgen, ja, want de Vlaamse ondernemer is dringend aan herwaardering, stimulering, professionalisering en internationalisering toe. De overheid moet zo vriendelijk zijn zich terug te trekken en in de rand voorwaarden te scheppen voor meer competitieve kosten en een

kwalitatieve omgeving. Geef ons de wapens, de centen en het vaandel en hou je voor de rest geëid; de strijd vechten we zelf wel uit.

Het verlanglijstje aan het adres van de overheid is niet mals. Geef ons toegang tot risicokapitaal. Saneer de overheidsfinanciën. Verlaag de belastingen. Liberaliseer de dienstensector. Zorg voor centen voor onderzoek en ontwikkeling, voor kennisinfrastructuur, voor permanente vorming, voor fiscale stimuli voor innovatie-, coördinatie- en distributiecentra, voor meer industrieterreinen, voor minder files, voor degelijke infrastructuur en kwaliteitsonderwijs. Wij zorgen wel voor de rest (lees: gaan met de zegevaandel zwaaien). Want groeien, dat moeten we zelf doen.

De louter economische, zij het porteriaanse analyse [5] van de problematiek, de halsstarrige gerichtheid op groei, garandeert net geen kwalitatief duurzame groei van de welvaart. Moeten we ons niet eerst eens bezinnen welke groei we nog willen? Wanneer het VEV nogal verschonend stelt dat de ondernemingen aan de ene kant niet genoeg winst maken om meer werk te creëren en aan de andere kant arbeid uitstoten omdat ze niet genoeg winst maken, dan klinkt ze allerm minst geloofwaardig in haar gewaad van moraalridder van de arbeid en bestrijder van de werkloosheid. Uit hun diagnose blijkt maar al te snel dat groei alleen niet langer volstaat om het leger van werklozen aan een job te helpen. Laat staan dat we zo nog een paar eeuwen kunnen blijven doorgroeien. Aan alle verhaaltjes komt een einde, ook aan kruistochten.

Arbeidsethos über alles

"De werkloosheid terugdringen is één van de grootste uitdagingen" (blz. 41), stelt het VEV onomwonden. Maar in hun voorstellen om de strijd tegen de werkloosheid te voeren, reppen de VEV-éénogen met geen woord over de herverdeling van de beschikbare arbeid. Wel klagen ze steen en been over vijf grote struikelblokken die moeten sneuvelen.

De arbeidsorganisatie halen ze als eerste doorn in het oog aan. Deze moet flexibeler. Van arbeidsduurverkortening verwacht het VEV geen enkele heil. Integendeel, we moeten opnieuw

langer gaan werken. Naast de VDAB moeten ook private bemiddelaars een rechtmatige plaats krijgen. En als werklozen wat te lang loos zijn, moeten ze zich maar kunnen inpassen in een aangepaste 'passende dienstbetrekking'. Bewijst het spontane proces van arbeidsduurverkortening in onze contreien niet eerder dat de mens nu eenmaal niet leeft om te werken, maar wel werkt om te leven, conform eigen inzichten? Moeten we dit spontane proces niet eerder aangrijpen om ook aan de enorme groep van structureel werklozen - waarvan de arbeidsbereidheid buiten kijf staat - kansen te geven om zich in te schakelen in de "meer harmonieuze en rechtvaardige samenleving" die de VEV-top voor ogen heeft?

Te veel, te weinig

Tweede struikelblok van formaat is de loonwrig. Werknemers kosten te veel aan de werkgever en houden zelf te weinig over. De eeuwige paradox van de ondernemer nogmaals bevestigd: eigen werknemers kosten altijd teveel en anderen werkvolk altijd te weinig, want ze kunnen eigenlijk nooit genoeg uitgeven. De loonwrig is in België de "hoogste van alle OESO-landen" (blz. 53) en dompelt ons land in een vicieuze cirkel die telkens meer arbeid uitstoot en zwartwerk aanmoedigt, zo luidt de diagnose. Daarom moeten de sociale bijdragen alsook de indirecte arbeidskosten (gewaARBORGd inkomen bij ziekte, vakantiegeld, syndicale premie, vervoerskosten) omlaag. Een kleinere loonwrig mag dan misschien in staat zijn een kleine bres te slaan in deze vicieuze cirkel, toch blijft het zeer twijfelachtig of een dergelijk proces van sociale afbraak iets kan veranderen aan het proces van technologische innovatie, automatisering en globalisering waartegen zelfs een tot nul gereduceerde loonwrig niet opgewassen is.

Alsof dit nog niet genoeg is moeten ook de automatische loonindexering en de CAO-loonsverhogingen eraan geloven. De index en het vrije loonoverleg zijn de grote boosdoeners van de gebrekkige loonflexibiliteit. Hierdoor is de loonkostevoluntie onvoldoende afgestemd op het strakke monetaire beleid. De wet ter vrijwaring van het concurrentievermogen moet aangepast worden om bij 'rood alarm' een loonblokkering

of indexstop automatisch met kracht van wet door te voeren. CAO-loononderhandelingen moeten het nominale loon en de globale loonkost bestrijken. Het minimumloon sneuvelt onder het gewicht van een meer prestatiegerichte verloning en verglijdt tot een minimum-inkomensgarantie.

Dat de koopkracht van een groot deel van de bevolking hieronder te lijden krijgt, is het VEV blijkbaar geen zorg. Het is niet omdat bijna twee derden van onze economie van de export leeft en dus afhangt van de buitenlandse koopkracht, dat plots alles in het teken van de concurrentiekracht moet staan. Wat baat een gespierde economie als ze binnen de eigen grenzen de broeksriem moeten aanhalen?

Loon naar werken

Ten vierde: van zij die 'rijp' zijn om te werken, werken er te weinig. De lage graad van arbeidsparticipatie is te wijten aan de geringe financiële prikkel om te werken. De arbeidsethos moet dringend opnieuw afgestofd door een activerende werkloosheidsreglementering (lees: in de tijd beperkte en degressieve werkloosheidsuitkeringen, een groter verschil tussen het arbeidsinkomen en de werkloosheidsuitkering; desindexering van de sociale uitkeringen, verlaging van de fiscale druk op het loon en verhoging van het huwelijksquotiënt voor tweeverdieners; en een grotere participatie van vijftigplussers).

Hier lezen we niets meer of minder dan een pleidooi voor meer inkomensongelijkheid als prikkel voor meer economische groei: neem van de doppers en geef aan de werkers, dan zullen er wel meer gaan werken. We hoeven maar naar de huidige situatie in het Verenigd Koninkrijk te kijken om te weten welke gevolgen het openen van deze 'doos van Pandora' onder het bewind van Maggie Thatcher op de armoede heeft gehad. De lagere inkomensklassen zijn er nog slechter aan toe dan 50 jaar geleden, terwijl de top tien van de bevolking maar liefst voor de helft van de welvaart tekent [6].

Tenslotte vindt het VEV de kwaliteit van het arbeidsaanbod schrijnend. Langdurig werklozen, grotendeels laaggeschoolden, bevolken 60% van het werklozenbestand. Dit veroordeelt het ar-

beidsmarktbeleid tot passiviteit. In plaats van het huidige beleid van uitkeringen en alternatieve tewerkstellingsprogramma's bij de overheid hebben we nood aan een actief arbeidsmarktbeleid met nadruk op permanente vorming. Deze stelling is enigszins contradictorisch. Gezien de kwaliteit van het werklozenbestand kan het huidige arbeidsmarktbeleid niet zomaar in een handomdraai omgetoverd worden tot een activerend arbeidsmarktbeleid. Dit neemt weliswaar de noodzaak van opleiding en permanente vorming niet weg, maar voor de huidige situatie draagt de bedrijfswereld zelf minstens een even grote verantwoordelijkheid.

Messenslijpers van de staat

Het VEV toont zich meester in het tegelijk warm en koud blazen. Het VEV vindt dat de overheid "naast de traditionele taken die (ze) moet vervullen, (...) meer en meer taken (is) gaan toeëigenen" (sic)(blz. 75). De opdracht van de overheid afbakenen en haar rol herbekijken, het VEV is er niet om verlegen.

Op de eerste plaats zijn de overheidsfinanciën - deze "achilleshiel van de Belgische economie" (blz. 79) - een doorn in het oog. Niet alleen zorgen de schuldaflossing en de sociale transferten voor een verdringing van produktieve (sic) investeringen en een goede werking van de overheid, maar ook voor een stelselmatige toename van de fiscale en parafiscale druk. Om de begroting in het gareel te brengen van de zgn. normen van Maastricht [7] moet ze aan strikte voorwaarden worden onderworpen tot het jaar 2040. Ook de sociale zekerheidsuitgaven moeten een reële groeinorm worden opgelegd. Elke beleidsruimte die er dan nog bestaat moet prioritair aangewend worden voor produktieve investeringen en de verlaging van de belastingen.

Ten tweede kenmerkt NV België zich door de meest rigide, complexe, instabiele en onvoorspelbare regelgeving denkbaar. De overheidsbemoedienis fruikt de individuele keuzevrijheid [8]. Een "globaal dereguleringsprogramma" en "overleg met de doelgroep" (bv. fraudeurs, witwassers?) zijn volgens het VEV de enige paardemiddelen om aan dit euvel te verhelpen. Dat nieuwe maatschappelijke uitdagingen, hetzij ecologisch,

demografisch of economisch, de individuele keuzevrijheid te boven gaan en dus een sterke en efficiënte overheid vereisen, ontgaat het VEV volkomen.

Overheid ad interim

Om het rijtje af te sluiten, bepleit het VEV het faillissement van "de overheid als 'ondernemer'" (blz. 91). Om tot meer efficiëntie en een betere dienstverlening te komen, is privatisering de enige uitweg. De fundamentele keuze is deze tussen kwaliteit en kwantiteit. De nieuwe visie van het VEV op het economisch overheidsinitiatief is niets meer of minder dan een totale ontmanteling door verzelfstandiging, uitbesteding, liberalisering en privatisering. Hoogstens is "tijdelijk overheidsinitiatief op 'nieuwe' markten" (blz. 93) aanvaardbaar als wegbereider voor de private sector. Verder is een dynamisch personeelsbeleid op basis van moderne marktgerichte managementtechnieken de enige uitweg voor een efficiëntere werking van de overheid.

Dat risiconemers de wegbereiders van de toekomst zijn, wil ik graag aannemen. Maar dergelijk staaltje van risico-aversie toont aan dat het ondernemers in de eerste plaats om te doen is een verzekerd minimum-rendement te halen, en nog liefst op korte termijn. Een 'tijdelijke' overheid in de rol van wegbereider en risiconemer duwen, zonder dat hier een maatschappelijke meerwaarde op lange termijn aan verbonden wordt, kun je toch bezwaarlijk iets anders dan parasitisme noemen.

Vaandeldragers van de welvaartsongelijkheid

Met de sociale zekerheid en de fiscaliteit in de hand speelt de overheid "een grote rol als herverdelers", waardoor "de economische dynamiek verstikt geraakt" (blz. 113), snakt het VEV naar adem. De uitgaven in de sociale zekerheid swingen de pan uit, de sociale lasten wegen te zwaar op arbeid en de fiscale druk behoort tot de hoogste van alle industrielanden. De 'welfare society' als vangnet voor de werker is een hangmat voor de vrijbouter geworden. Deze 'welfare' moet opnieuw 'workfare' worden. Maar er hangt een geurtje aan.

De overheid kan de pensioenen in de toe-

komst niet langer waarborgen. Het repartitiesysteem waarbij de actieven van vandaag bijdragen voor de gepensioneerden van vandaag komt door de vergrijzing van de bevolking meer en meer onder druk. Waar vandaag twee actieven tegenover één gepensioneerde staan, zal dit in het jaar 2040 één tegenover één zijn. De overgang naar een kapitalisatiesysteem waarbij elkeen gedurende zijn leven voor zijn eigen pensioen spaart, moet de klus maar klaren. Om deze structurele afbouw van de solidariteit tussen jong en oud en tussen arm en rijk nog sterker aan te moedigen, worden de repartiepensioenen het vuur aan de schenen gelegd: indexering wanneer het in het kraam van de begroting past, optrekken van de pensioenleeftijd tot 65 jaar en berekening in 45sten zowel voor mannen als voor vrouwen, per jaar vervoegd pensioen minstens 7% minder uitkering, bevriezing van het loonplafond, afbouw van de perekwatie voor de overheidspensioenen,...

In de gezondheidszorg dringt zich "een fundamenteel debat" op (blz. 125). Thema's van discussie zijn: de "grote verschillen (...) in medische consumptie tussen regio's" en de sterke concentratie van de uitgaven "bij bepaalde bevolkingsgroepen zoals ouderen en chronisch zieken" (blz. 125). Van stigmatisering gesproken! Een beperking van de verplichte verzekering tot de "zogenaamde 'grote risico's'", de regionalisering van de gezondheidszorg en de volledige financiering met algemene belastingontvangsten en individuele premies, behoren tot het oplossingspakket. Ook de kindjes kosten te veel voor de werkgever. De hoge vergoedingen kunnen niet langer door de werkgeversbeugel. "Het recht van het kind" (blz. 137) is het best gebaat bij een regionalisering van de kinderbijslag en een integrale financiering met algemene middelen. Het zal de kinderen een zorg wezen.

Het "vangnet" van de werkloosheidsverzekering wil het VEV opspannen tot een trampoline... naar de armoede. Enkel wie bijdragen heeft betaald, opent het recht op een werkloosheidsuitkering, zij het wel beperkt en degressief in de tijd. Daarna of voor wie geen rechten kan laten gelden, rest er een gewaarborgd inkomen (lees: bestaansminimum). Aanverwante stelsels zoals

loopbaanonderbreking, vrijstellingen om sociale en familiale redenen, wachttuitkeringen voor schoolverlaters worden eruit gegooid en verwezen naar de algemene overheidspot. Het brugpensioenstelsel willen ze vervangen door een flexibilisering van de pensioenleeftijd, waardoor elk jaar van vervroegde uittreding vóór de leeftijd van 65 jaar een inlevering van minstens 7% betekent. Enkel voor oudere werklozen opent het VEV nog een poortje dat hen het recht op een langere uitkeringsduur verzekert.

De rauwe ethiek van het VEV

Werk en sociale zekerheid - dé topprioriteiten van de volgende regeringen - zijn ook duidelijk de stokpaardjes van het VEV. De wilde rit die het VEV ze echter wil laten rijden, maakt dat ze reeds afgepeigerd aan de start zullen verschijnen. Hopelijk mag het startsalvo de aanzet zijn tot een vereende inspanning om deze zware uitdagingen aan te pakken.

De sociale zekerheid betaalbaar houden, is een absolute prioriteit voor de overleving van de sociale zekerheid zelf. Daarover is iedereen het ondertussen eens. Maar beweren dat dit instrument van solidariteit door welvaartsherverdeling een verdere welvaarts-groei verstikt, is een onterechte vingerwijzing. De sociale zekerheid biedt als collectief instrument van sociale cohesie en verzekering juist de garantie dat in onze samenleving geen onoverbrugbare kloof ontstaat tussen zij die het goed hebben en zij die omwille van een sociaal risico uit de boot vallen. Daarom hui- ver ik wanneer ik aan de ene kant het pleidooi aanhoor voor een doorgedreven fiscalisering van de sociale zekerheidsuitgaven, terwijl aan de andere kant de fiscale druk en de zogenaamde "scherpe progressiviteit" van de personenbelastingen fel worden bestreden. Dan lijkt me de dreiging van een dualisering en een groeiende armoedekloof niet veraf.

Terecht merkt het VEV op dat een "toene- mende belastingaversie" fraude in de hand werkt (blz. 149). Een efficiëntere belastinginning en een

hervorming van de fiscale procedure om ze een- voudiger en doorzichtiger te maken, kunnen hieraan weliswaar verhelpen, maar doet niets af van het oorspronkelijke probleem. Het gevoel van sommigen dat belastingen er altijd te veel aan zijn en dat de overheid steeds opnieuw in hun zakken zit, los je niet alleen op met zware sancties en de beperking van het aantal belas- tingtarieven. Nergens lees ik in het rapport hoe bijvoorbeeld een vermogensbelasting kan bijdra- gen tot een meer rechtvaardige fiscaliteit, waarbij 'rechtvaardig' dan betekent dat iedereen naar draagkracht zijn steentje bijdraagt tot een betere samenleving, waar het voor iedereen goed is om te leven. Of was het hier toch niet om te doen?

- [1] Strategische plannen zijn in. Sinds CNN in 1989 de Golfoorlog in 'real time' versloeg, is ook het Pentagon-jargon niet uit de hoofden van som- mige beleidsmakers weg te slaan.
- [2] Vlaams Economisch Verbond, *Op zoek naar groei, het strategisch plan voor Vlaanderen*, Pelckmans uitgeverij, 1994.
- [3] Het studiebureau McKinsey & Co die nota bene ook in opdracht van Mi- nister-president van de Vlaamse regering Van Den Brande de krijtlijnen heeft uitgetekend van het vernieuwde regionale economische beleid zoals voorgesteld op het eerste Vlaams Economisch Forum (VEF) op 16 juni 1994.
- [4] Vlaams Economisch Verbond, *Op weg naar groei, het strategisch plan voor Vlaanderen (fase 2)*, Uitgeverij Pelckmans, 1995.
- [5] Genoemd naar Michael E. Porter en diens werk *The Competitive Advantage of Nations*, waar de McKinsey-analyse wars van is, alsook het huidige 'ver- nieuwde' regionale economische beleid van Van Den Brande. Kortom, de visie waarbij geacht wordt dat geven aan de sterken het meest efficiënt is en uiteindelijk via allerlei kronkelwegen wel ten goede zal komen aan de zwakken.
- [6] Welvaartskloof bedreigt Britse samenleving. In: *De Morgen*, 11 februari 1995.
- [7] Met name een begrotingstekort van 3% en een schuld-ratio van 60% van het BNP.
- [8] In plaats van algemene maatregelen die de vrije keuze van het individu zo beïnvloeden dat de gewenste objectieven tot stand komen, bepaalt de overheidsreglementering momenteel het doen en laten van elk individu. Middelenvoorschriften vervangen steeds meer doelvoorschriften. (VEV, 1995, blz. 87).